

Mətbəxin yanındakı kiçik anbar köhnə lazımsız kağızlarla dolu idi. Onların arasında kağız cildli, nəm çəkmiş, cırıq vərəqləri olan bir neçə kitab tapdım: Valter Skottun "Abbat"ı, "Dindar" və "Vidokun memuarları". Sonuncu kitab daha çox xoşuma gəldi, çünki vərəqləri tamamilə saralmışdı.

Ceyms COYS

Nort Riçmond Strit küçəsi dalaşla bitirdi. Xristian qardaşları¹ məktəbində dərs saatının sona çatdığı anları nəzərə almasaq, bu olduqca sakit küçə idi. Qonşulardan bir qədər uzaqda - dalaşın sonunda, dördbucaqlı düzənlikdə ikimərtəbəli ev var idi. Bu küçənin digər evləri öz ədəbli sakinləri ilə fəxr edərək bir-birinə soyuqqañlı boz rəngli fasadlarla baxırdılar.

Evimizin əvvəlki sahibi olan keşiş kiçik qonaq otağında vəfat etmişdi. Otaqların üfunətli olmasına səbəb onların uzun zaman qapalı saxlanması idi. Mətbəxin yanındakı kiçik anbar köhnə lazımsız kağızlarla dolu idi. Onların arasında kağız cildli, nəm çəkmiş, cırıq vərəqləri olan bir neçə kitab tapdım: Valter Skottun "Abbat"ı, "Dindar" və "Vidokun memuarları"². Sonuncu kitab daha çox xoşuma gəldi, çünki vərəqləri tamamilə saralmışdı.

Evin arxasındakı baxımsız bağda alma ağacı var idi. Onun ətrafını isə nizamsız kol-kos bəşməmişdi. Mən kolların arasında mərhum ev sahibinin paslanmış velosiped nasosunu tapdım. O, xeyriyyəçiliyi ilə məşhurları və ölümündən sonra da bütün pullarının xeyriyyə işlərinə sərf olunmasını vəsiyyət etmiş, ev əvədlərini isə bacısına miras qoymuşdu.

Qışda günlər qısa olduğu üçün, hava bizim nahar zamanımızdan daha əvvəl qərarlıdır. Biz küçəyə çıxanda evlər artıq qaranlığa bürünmüş olurdu. Göyün üzü tünd bənövşəyi rəngə çalır və fənlər onu öz tutqun işığı ilə işıqlandırır. Soyq hava dərin sızıldır, biz isə bütün bədənımız isinə kimi oynayırdıq. Bizim qışqırıqlarımız küçənin sükutunu

kəlmələri nəzərə almasaq, mən bir neçə dəfə də onunla danışmışdım, lakin onun adı mənim qanımı dəlicə qaynadandan çağırış idi. Onun obrazı mənə hətta romantikaya ən az rəğbət bəsləndiyi yerlərdə də rahat buraxmırdı.

Şənbə günləri axşam, xalam dükanla alış-verişə gedəndə mən onun çantasını daşıyırdım. Biz işıqlı küçələrdən, tacirlərin və sərxoşların qələbəliyindən, kəndlilərin söyüşləri, piştaxtalarda zir-zibillə dolu çəlləkləri qoruyan oğlanların şiddətli qışqırıqları, O'Donovan Rossu³ haqqında

keçdim. Qaranlıq və yağışlı axşam idi və bütün ev sükuta bürünmüşdü. Sınıq pəncərə şüşəsindən yağışın torpağa necə düşdüyünü eşidirdim. Hardasa aşağıda - pəncərədə fənər və ya lampa işıqlandı. Mən sevindim. Sanki dumanla düşmüşdüm və bu anda bütün hissələrin mənə tərki etdiyini düşündüm. Mən dayanmadan pıçılı ilə "Əzizim! Əzizim!" - deyə təkrarlayaraq, əllərimi ağrıyana qədər var-gücümə sıxdım.

Nəhayət, o, mənimlə danışdı. Ondan eşitdiyim ilk sözlər mənə o qədər həyəcanlandırdı ki, nə cavab verəcəyimi bilmədim. O, soruşdu ki, mən "Ərəbistan"⁴ getməyə hazırlaşmıyıdım? Ona nə cavab verdiyimi xatırlamıram - hə, ya yox. Maraqlı yarmarka olacaqdı, dedi. Qız orada olmağı çox istəyirdi.

-Bəlkə, gedəsiz? - deyə soruşdum.

ƏRƏBİSTAN

Hekayə

Джамс Джойс

Аравия

Mən hər səhər qonaq otağının döşəməsində uzanaraq onun qapısını pusurdum. Pərdənin uzunluğu taxtapuşa cəmi bir düym çatmırdı, ona görə də küçədən mənə görə bilməzdilər. O, artırmada görünəndə mənim ürəyim əsirdi.

nəğmələrin və doğma ölkəmizin əzəbləri bərədə ballada oxuyan küçə müğənnilərinin kədərli iniltiləri arasından keçirdik. Bültün səslər mənə eyni hissələr yarırdı. Mən təsəvvür edirdim ki, əlimdə piyalə⁴, chtiyyətə düşməndəstələri arasından keçirəm. Bəzən özümün də anlamadığımı qəribə dualar və himnələr oxuyarkən, onun adı mənim dodaqlarımdan qopurdu. Tez-tez gözlərim yaşla dolurdu (səbəbini bilmirdim) və bəzən mənə elə gəlirdi ki, qolbim dalğalanaaraq sənəmədə daşır. Mən gələcəkdə nə olacağını düşünürdüm. Bilmirdim, mən nə zamansa onunla danışa biləcəyimi və əgər mümkün olarsa, cəsəretim çatmadığı halda görsənən ona olan chtiyyəmi necə boyan edəcəyəm... Sanki mənim cismim arfa idi, onun sözləri isə simlər üstə qaçan barmaqlar...

Bir dəfə axşam mən keşişin vəfat etdiyi kiçik qonaq otağına

O, danışarkən əlindəki gümüş qolbağı fırladırdı. O getməyəcəkdi, çünki bu həftə onların monastır məktəbində pəhriz saxlayırlar. Bu zaman isə onun qardaşı digər iki oğlanla papaq üstə dalaşdı və mən artırmada təkə dəyənmişdim. O, köndələn pillokanın arxa tərəfində dayanaraq başını mənə tərəf əymişdi. Qapımı ağızındakı işıq qaranlıqda onun boynundakı hörüyünə işıq salır, aşağı enərək pilləkənin məhəccərindən əlini işıqlandırır, digər tərəfdən də onun otoyına düşürdü.

- Xoşbəxt insansız! - mənə dedidi.

- Əgər mən getsəm, sizə nə isə gətirərəm.

Bu axşamdan sonra hom yuxarı, həm də həyatda başımda saysız-hesabsız arzular dolmağa başladı. Dərslər maraqsızlaşdı. Axşamlar otağımda, gündüzlər isə sinifdə oxumağa çalışdım.

gim səhifələrdən onun obrazı boylandı. "Ərəbistan" sözünü sükutun ortasında eşidirdim və bu, mənə Şorq cazibəsi ilə ovsunlayırdı. Mən şənbə günü üçün izn alaraq xeyriyyə yarmarkasına yollandım. Xalam olduqca təəcübləndi və bunun heç də adi frankmason⁶-ı deyəsən olmadığını bildirdi. Dərslərə zəif cavab verirdim. Müəllimin üzündəki dostluq ifadəsinin zəhmli ovoz olduğunu görürdüm. O, mənim tənəlləşmək fikrində olub-olmadığını soruşdu. Mən isə qısqıncıq ilə cavab verirdim. Müəllimin üzündəki dostluq ifadəsinin zəhmli ovoz olduğunu görürdüm. O, mənim tənəlləşmək fikrində olub-olmadığını soruşdu. Mən isə qısqıncıq ilə cavab verirdim.

Şənbə günü əminə axşam xeyriyyə yarmarkasına getmək istədiyimi xatırladım. O, şlyapasını təmizləmək üçün şotka axtırdı və mənə qısa cavab verdi:

-Hə, bilirəm oğlum.

O, qapı qarşısında dayanıb mənə yaratdığı üçün mən qonaq otağına keçərək pəncərə qarşısında uzana bilmədim. Evdən pis əhval-ruhiyyəyə çıxdım və aramla məktəbə yollandım. Gün olduqca tutqun idi və mən bütün qolbimlə öncədən fəlakəti hiss edirdim.

Mən nahar zamanı evə qayıtdıqda əmin evdə yox idi. Əslində, hələ tez idi. Bir müddət əyləşərək saata baxdım, lakin oqrobələrin səsi mənə qırıqlandırdıqda otaqdan çıxdım. Pillokonlu evin yuxarı mərtəbəsinə qalxdım. Hündür, soyuq, kədərli otaqlarda rahatlıq tapdım və zümzümə edərək bir otaqdan digərinə keçdim.

Pəncərədən baxdıqda küçədə oynayan yoldaşlarımı gördüm. Onların qışqırıqlarını mənə boğuş və anlaşılmaz tərzdə eşidirdim. Alnımı soyuq şüşəyə yapışdıraraq üzbəüzdə, onun yaşadığı tünd rəngli evə baxdım. Mən xəyalımdakı qəhvəyi rəngli donu olan, bükülü boynuna azca işıq düşən, əlləri ilə məhəccərdən tutan varlıqdan başqa heç nə görmədən, bir saat bu vəziyyətdə dayandım.

Yenidən aşağı endiyim zaman tonqalın yanında əyləşmiş missis Merseri gördüm. Bu ağsaçlı deyingən qarı, hənsisa xəyirli məqsədlərlə poçt markaları yığan sələmçinin dul arvadı idi. Mən səbirlə, çay süfrəsi arxasında mənasız söhbətləri dinləməli oldum. Nəhar artıq bir saatdan çox gecikirdi, əmim isə hələ də gəlməmişdi. Missis Merser ayağa durdu: çox heyif, amma o artıq gözləyə bilmir, saat doqquzdur, o isə belə gec saatda küçəyə çıxmaq istəmir, gecə havası ona ziyandır. O çıxıb gedəndə mən otaqda yumruqlarımı sıxaraq var-gəl edirdim. Xalam dedi:

-Deyəsən, sən səyahətini gələn bazar gününə qədər təxirə salmalı olacaqsan.

Saat doqquzda qapıda açarın səsi gəldi. Əmimin öz-özünə danışdığını və asılqanın onun paltosunun ağırlığından yelləndiyini eşitdim. Bunun nə demək olduğunu yaxşı bilirdim. Nəharı yarıya çatdıranda ondan yarmarka üçün pul istədim. O, hər şeyi unutmuşdu.

- Adamlar artıq ikinci yuxudadır - o dedi.

Mən gülümsəmədən ona baxırdım. Xalam tələsik söhbətə qarışırdı:

- Ona pul ver, qoy getsin. Bədsir incitdin.

Əmim xəhişimi unuduğu üçün kədərləndiyini bildirdi. Qədimi atalar sözünü xatırlatdı: "Əyləncə olmadan uğur qazanmaq və təhsil almaq mümkün deyil". O, məndən hara getmək istədiyimi soruşdu. Bunu ona ikinci dəfə izah edəndə isə mənim "Ərəbin atı ilə vidalaşması"⁷ni bilib-bilmədiyimi soruşdu. Mən mətbəxdən çıxdıqda o, xalama bu şeirin ilk sətirələrini tələffüz edirdi.

Florini (təmiz qızıldan hazırlanan pul vahidi. İlk dəfə 1252-ci ildə Florensiyada buraxılmış, daha sonra digər ölkələrə yayılmışdır - X.N.) əlimdə bərk-bərk sıxaraq Bukinqem Stritlə vəğzala tərəf gəldim. Alıcılarla dolu, parlaq qaz fənərləri ilə işıqlandırılmış küçələr mənə hara gəldiyimi yenidən xatırlatdı.

Mən üçüncü sinif boş vaqona əyləşdim. Dözülməz gecikmədən sonra qatar aramla perrondan uzaqlaşmağa başladı. O, yarınculmuş evlərin arasından, parıltılı çayın yanından keçərək gedirdi. Uestlend-Rou stansiyasında böyük bir kütlə vaqonlara axışdı, amma bələdçilər heç kimi buraxmadan, yüksək səslə "qatarın xüsusi olaraq ancaq yarmarkaya gətidiyini" bildirirdilər. Boş vaqonda tək qaldım. Bir neçə dəqiqədən sonra qatar tələskənliklə platformaya yaxınlaşdı.

Mən qatardan endim. İşıqlı siferblat saatın ona on dəqiqə qaldığını göstərirdi. Düz qarşımda fasadında öz sehrli adı ilə işıq saçan böyük tikili var idi.

Mən giriş üçün altı pens tapa bilmədim və yarmarkanın bağlanacağından qorxaraq turniketdən keçib yorğun sifətli şəxsə bir şillinq verdim. Özümü yarıdan yuxarısını qalereya əhatə edən böyük bir zalda gördüm. Demək olar ki, bütün köşklər bağlı idi və zalın yarıdan artıq hissəsi qaranlıqda qalmışdı. Ətrafda kilsədə işin sonunda olduğu kimi sakitlik hökm sürürdü. Mən cəsarətsizcə yarmarkanın ortasına gəldim. Bir neçə adam hələ açıq olan köşklərin qarşısında toplaşmışdı. Müxtəlif rəngli lampalarla yazılmış "Cafe Chantant" sözlərinin yanındakı pərdənin qarşısında iki nəfər məcməyidəki pulları sayırdı. Mən pulların necə töküldüyünü eşitdim. Çətinliklə də olsa bura necə gəlib çıxdığımı xatırlayaraq, köşklərdən birinə yaxınlaşıb farfor vazaları və güllərlə bəzənmiş çay dəstlərini gözəndən keçirməyə başladım. Köşkün qapısında bir qadın iki gənc adamla söhbət edir və gülürdü. Onların London ləhcəsi ilə danışdığını hiss etdim və istəmədən onların söhbətini duydum.

- Mən belə bir söz deməmişəm!

- Demisiz!

- Deməmişəm!

- O, doğrudan deyib?

- Hə, mən özüm eşitdim.

- Ay sizi yalançılar!

Məni görən xanım yaxınlaşaraq nə almaq istədiyimi soruşdu. Onun danışq tərzini xoş deyildi, sanki mənimlə məcburi danışdı. Mən utanaraq, köşkün qaranlıq girəcəyində dayanan iki şərqli gözətçiyə bənzəyən iki böyük güldana baxdım və dedim:

-Yox, təşəkkür edirəm.

Qız hənsisa vazanın yerini dəyişdi və gənc oğlanların yanına qayıtdı. Onlar yenə eyni mövzuda danışdılar. Qız bir ne-

çə dəfə dönüb mənə tərəf baxdı.

Mən onun satış məhsullarına marağımın həqiqətə bənzəməsi üçün köşkün qarşısında dayandım, amma bunun mənasız olduğunu bilirdim. Sonra mən tələsmədən çevrilib yarmarkanın mərkəzinə üz tutdum. Mənim iki pens pulum cibimin dərinliyinə - altı pensin yanına düşdü. Qalereyadan kiminsə indicə işığı söndürəcəklərini dediyini eşitdim. Binanın yuxarı hissəsi artıq tamamilə qaranlığa bürünmüşdü.

Yuxarıdakı qaranlığa baxarkən mən özümü lovgalığının nəticəsində rəzil hala düşmüş məxluq kimi gördüm, gözlərim isə inciklik və qəzəblə dolu idi.

1- "Xristian qardaşları" - özlərini kasıbların, əsasən də qanunsuz doğulan uşaqların tərbiyəsinə həsr edən dünyəvi katoliklərin qardaşlığı. Xristian qardaşlığı məktəbi ictimaiyyətin maddi yardımı ilə mövcud idi, müəllimlərə az məbləğdə pul ödənilirdi, təhsil əsasən sənətkarlıq istiqamətində dərslərlə xarakterizə olunurdu.

2- "Dindar" (1813-də dərc olunub) - fransiskans Pasifikus Beykerin (1695-1774) əsəridir, "Vidokun memuarları" (1829), əvvəllər canı, sonralar fırıldaqçı polis olmuş Fransua-Jül Vidokun (1775-1857) əsəridir. O, özü çox sayda cinayət törətmiş, sonra isə onları işfə etmişdir.

3- O'Donovan Rossa Cerimaya (Rossa - "Kürən", soyada əlavə olunmuş təxəllüs. 1831-1915)- İrlandiya milli-azadlıq hərəkatının banisi. Xalq tərəfindən mərdlik və şücaət simvolu kimi qəbul olunmuşdur.

4- Müqəddəs suyun qorunduğu qab -potir nəzərdə tutulur. Burada piyalə mənəvi ideal və ümidlərin simvoludur.

5 - "Ərəbistan" - Dublində hər ilin 14-19 may tarixləri arasında şəhər xəstəxanalarına yardım məqsədi ilə keçirilən xeyriyyə yarmarkası.

6- İrlandiyada Masonlar da protestantlar kimi "həqiqi inam"ın düşməni hesab olunurdular.

7- R.B.Şeridanın qızı ingilis şairəsi və roman yazıçısı Kerolayn Nortonun (1808-1877) şeiri.

Rus dilindən tərcümə etdi:

Xatirə NURGÜL

